

Szénási több ponton elmondja, hogy a magyar és a francia katolikus irodalom között összefüggéseket lehet feltárni esztétikai teljesítményük és történeti, politikai kontextusaik különbözősége ellenére. A költői életpályák összevetése egy esetben különösen megrendítő: amikor Szénási Zoltán Radnóti Miklós és Sík Sándor kapcsolatában egy konkrét kérdést vizsgál (tudniillik hogy kérte-e Radnóti egykori professzorát, hogy bújtsa el őt) — a katolicizmus lelkiségének leválasztásával nehezen tudnám elképzelni, hogy a tanulmány ilyen tudományos professzionalizmust tudott volna megalkotni. A Sík Sándor-idézet „Kell az áldozat!” („Kell az áldozat!” 102, 106–109.) imperatívusában ugyanis kétségtelenül ott van a krisztusi kijelentés cáfolata is: „irgalmaságot akarok, nem áldozatot” (Mt 12,7). Szénási nagyon jól ismeri fel, hogy Sík nem visszautasítja Radnóti felkiáltásával, hanem papként vizsgálja, Jézus Krisztus példájára mutat sa nyarú egzisztenciális helyzetükben. (Szénási Zoltán meggyőzően érvel tanulmányában amelle, hogy Radnóti nem kérte professzorát, hogy bújtsa el őt, és Sík Sándor nem is tudta volna elbújtatni.) A szenvedők a keresztény történelem szemléletben vizsgálatát nyernek.

Az utolsó tanulmánycsoportban kortárs költők köteteiről olvashatunk, kiváltképpen Borbély Szilárd és Szálínger Balázs műveire fókuszálva. Szálínger Balázs többek között a közéleti költészetben alkot kimagaslót, nem szokás katolikus költőként aposztrofálni, de a Borbély Szilárd-tanulmányokról szólva rögtön indokolttá válik Szálínger költészetének érdekessége is: a vallási és kulturális sokszínűség, a tradícióhoz való viszony indokolja a szövegek egymás mellé válogatását. Borbély és Pilinszky párhuzama tragikusan letaglózó: Szénási nagy tapintattal állítja Pilinszky merengését („Azt, hogy »katolikus költő« vagyok, nem hiszem. [...] De szeretnék katolikus költő lenni. [...] Mert aki nem hisz, csak az nem eretnek.” *Inter-textus és resurexus*, 164.) Borbély vívódása („Sosem voltam jó keresztény. Dogmatikai fegyelem tekintetében pedig, attól tartok, egyenesen eretnek vagyok.” *Inter-textus és resurexus*, 165.) mellé, ezekben a gondolatokban megmutatkozik a katolikus ember jobbá, tökéletesebbé válásának vágya. A tradícióválasztás Borbély esetében a középkori vallásos énekeket, szekvenciákat, a barokk misztikus liturgikus textusokat jelenti. A posztmodern újradefiniálja a tradícióhoz való viszonyt. Szálínger Balázs költészete arra mutat rá, hogy letűnt költői beszédmódok, szerepértelmezések reaktíválhatók. Szálínger költészete újírja a tradíciót, destruálja a szakralitás hagyományát. Verseiben a transzcendens immanens lesz, a

misztikus zárójelbe tevődik. Isten és ember kapcsolata irónia forrásává lesz ugyan, de mindeközben korábban kimerültnék vélt szereplehetőségek, megnyilatkozási módok újírási lehetőségeinek megmutatására is lehetőség nyílik.

A kötetben Szénási Zoltán figyelembe vette a szerzők életrajzát, s ezt a vizsgáldást kiterjesztette vallásos vívódásaikra is. Nagy lexikális tudást megmozgató tanulmánykötet született, amely — ha nem számítjuk, hogy az első tanulmány Aquinói Szent Tamástól indít — csaknem 200 évet ölel át a magyar irodalomból napjainkig. Minden tanulmány végére meggyőző érveléssel, új ismeretek és szakirodalmi áttekintést követően jut fontos és helytálló megállapításokig. (*Savaria University Press*, Szombathely, 2016)

SZABÓ P. KATALIN

ACSAI ROLAND: SZELLEMKÓCSAGOK

A kötet hátulján azt olvashatjuk a bemutató szövegben, hogy „Acsai Roland fittyet hány a fizika törvényeire. Nála csak a szív gravitációja létezik”. Akik a Facebook-oldalán is követik Acsai költészetét, szemtanúi lehetnek, hogy micsoda termékenységgel, viszonylag rövid idő alatt születtek meg a kötetbe bekerült versek.

A majd százoldalas könyv hat különböző egységből áll. A borítón egy kócsagcsoport, a fehér gémfélék legnagyobb termetű képviselői, nemes kócsagoknak is nevezik őket, és védett madarak. Nyakuk „S” alakban görbül, amikor szállnak, így a festményen lévő egyik kócsag hosszú nyakának formája a címkezdő betűvel vizuálisan rimel, hangzásban pedig a címválasztás az Acsaira, egy szárnycsapásnyira.

Azt is mondhatnánk, hogy a barnás könyv valójában „zöld”. A madarak és a természet kitüntetettsége miatt. A természet keretei azonban transzcendálnak, Acsai a mindenséggel méri meg a hétköznapit. Mintha a mértékegységek fokozatosságát valaki kreatívan összekeverte volna a fejében. A kötetet bevezető vers is egy „léleklegelő”, amin állva „A kunhalmoktól az Orionig látni” (*A legelő*).

Heraldika az első ciklus címe, jelentése címer. „A Föld / Címer / A mindenség csillagokkal teleszórt / Éjsötét pajzsán —” (*Heraldika*), és a Szaturnusz gyűrűjéről leolvasható gazdájának a neve: „Mint befogott kószagalamb gyűrűjéről, / A galambászé” (*Kószagalamb*). „A vers úrhajója egyedül menekül” (*Néma menekülés*), az állatot ki kell telepíteni, „A Nap, a Hold, / A csillagok” pedig megfakult érmék, melyek „az ég rögeiből fordulnak ki.”

A bemutatkozó fülszövegben olvashatjuk, hogy a költőnek van egy lánya, Zsófi, aki szintén szereti az állatokat. *A legfinomabb ecset* című ciklusban vele való kapcsolatának szép mozzanataiból látható néhány ecsetvonás. „Megpróbálni hasonlítani ahhoz a képhez, / Amit a legfinomabb ecset, // Lányom szempillája fest rólam” (*A legfinomabb ecset*). Mi is közelebb lépünk velük kémleljük az állatokat. „Lányom kezének fehér / Bölcsőjében apró ebihal — / Mint egy fekete, kopoltyús / Vízcsepp, és olyan sebezhető is, // Bőre mintha csak a víz / Felületi feszültsége lenne” (*Ebihal*).

Az emlékekkel keresztezett kanári a kötet harmadik ciklusa. Itt a költő állatok ihlette gyermekkori emlékei következnek, jól kapcsolódva az előző ciklushoz. „...az ebihalak pipáló szájai. // Ők nyelték el a gyerekkorom” (*Csillagok, fekete lyukak*).

Sólyomregény a negyedik ciklus, amely tizenhét verset tartalmaz. A verscímeek főszereplője és összekapcsolója a sólyom, mindegyik címen átrepül, hiszen „A sólyom maga is szél”. A fizikai törvényeket itt is megfordítja a szerző, a *Sólyom vadászik* című versében például „A föld fölemelkedik hozzá, / Karmai közé nyomja az ürge gerincét, / Aztán visszahúzódik”.

A végtelenben az ötödik rész. Mindenki ismeri az érzést, hogy mennyire más úgy élni, amikor szerelmes az ember. Mindennek összefüggő értelme lesz. A szerelmes ciklus a kötetben szorosan érinti a végtelenbe áthajolt véges-létező élményét, ami csak egy laza karnyújtásnyira van tőle. Ölelésnyire. Olyan hangulatú világba kerülünk, ahol a miniatúrben az úr él, a mikroszkopikus űrméretű lesz a szerelmes szemében, mint *A harmadik időszámítás* című versben: „A mi időnk gyorsabban telik és lassabban, // Mintha egy óriási homokóra / Mérné, amiben porszemek helyett / Bolygók vannak, és ha egy örökévalóság / Alatt leperog, újra meg lehet fordítani, / Minden kezdődne előről.” A versek tematikájában újdonságként szerepelnek a keresztény utalások (*Máté, Márk és Lukács* című verse például), de itt is keverednek a fantasy és a mesevilág motívumaival. Üdítő ezeket a verseket olvasni, mert izgalmas referenciapontokra cseréljük az elköptatott kérdéseket is. Az igen vagy nem, a jóban és rosszban helyett azt olvashatjuk: „Éles fogú villámok között? / Sóval a szemben és a szájban? / Dagályban és apályban? / Cápák és csillagok között” (*Tücsökciripelésig*). Az összetartozás képeit élvezhetjük ebben a ciklusban: „Láthatatlan szálain kívül, amik úgy kötnek / Össze veled, ahogy az esőcseppek // Sűrűs öltései az eget a földdel” (*Szerelmes vers*).

Esumi és Asao a hatodik rész, a cím mellett a műfaj-meghatározás: modern nő-dráma imitáció. A kötet végéhez illesztett gyönyörű dráma nem nem-drámát jelent. Ízelítőül: a japán nő kifejezés ügyességet, képességet jelent. A dráma főszereplői lehetnek istenek, harcos szellemek, női szellemek, őrült nők, élő férfiak és nők, esetleg túlvilági lények. Asao gyűrűket lát a tóban, amelyek az esőcseppekből születnek. Esumi uj-jára húzza az esőcseppcsűrűt, amivel eljegyzi őt. Sőt árnyékot is cserélnek, mi több, szívet is. „(Szívet cserélnek, meglepődve néznek egymásra.) Esumi: Nem is tudtam, hogy így szeretsz. Asao: Nem is tudtam, hogy így szeretsz.” Acsai úgy lebegtetni a képzeletünket, ahogyan a szél a szirmokat. Nemcsak történetet, hangulatot és élményt, de tágas teret és levegőt is ad hozzá. A Ziggurat Project által, Kalmár Ákos rendezésében elkészült a darab színpadi változata: az ESUMI ÉS ASAO, az RS9 Színház Off-fesztiválján pedig fődíjat kapott ez év májusában. Hangulatában és formájában is szervesen illeszkedik a kötethez, és szép lezárást ad neki.

A madarak a levegőben repülnek, és ez a légiesség, levegősség a lapokról is átjön. Egy mindenséggel mért földi léptékkel találkozunk a könyvben, ahol a kötet minden lapja egy szárnycsapás, a szellem madarainak szárnyuhanása, amin keresztül megérint minket Acsai Roland költészete. (*L'Harmattan*, Budapest, 2017)

PAPP EMESE

BOGDÁN JÓZSEF: A SZAVAK NÉHA KÖVEK

Bogdán József pap-költő alanyi hangnemben megszólaló, és egyben sokszor primer témákat is felvonultató versei egyfajta belső önterápiás munka szöveglenyomataiként olvashatók. Annak ellenére is, hogy élményhátterük érezhetően nem teljesen homogén, azaz a versek és a megélt élet között különböző távolságokat vélhetünk fölfedezni. A szerző több forrásból meríti költői anyagát; szövegeihez, mint a versekben megnyilvánuló lírai én vallomások direktsége is mutatja, igen sokszor személyes emlékei szolgálnak kiindulópontul, vagy épp közvetlen környezetének mindennapi történései és figurái, de van, hogy a huszadik századi történelmi múlt egy-egy szomorú mozzanatát választja verstémául. Szövegtípusok tekintetében viszonylag széles a paletta, a rusztikus rímelésű, ütemhangsúlyos, népies hangvételű daraboktól prózaversszerű „lírai jegyzeteken” át egészen az aforisztikus tartalmakat hordozó kisformákig, például a hai-kuig terjed.

